

การประเมินและแนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธ
กรณีศึกษา: โรงเรียนแจ่งวิทยา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
Evaluation and Operational Guidelines for Implementing
Buddhist-Oriented Schools: A Case Study of Jaeng Wittaya
School, Mueang Songkhla District, Songkhla Province

¹สุธาธิพย์ สุวรรณพงศ์ Suthathip Suwanapong

²อริสรา บุญรัตน์ Arisra Boonrat

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1,2}Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

¹Corresponding author, e-mail: kaosuthathip@gmail.com

Received February 11, 2025; Revised February 16, 2025; Accepted: April 29, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ่งวิทยา ตามรูปแบบจำลองซีป (CIPP model) และ 2) แนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ่งวิทยา เป็นการวิจัยเชิงประเมินโดยมีวิธีวิจัย 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ่งวิทยา จำนวน 289 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ่งวิทยา โดยการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การประเมินโดยรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน ($\bar{X} = 4.46$, $SD = 0.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประเมินผลผลิต ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.56$) รองลงมา คือ การประเมินบริบท ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.52$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประเมินปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.43$, $SD = 0.55$) และ 2) แนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ่งวิทยา การประเมินบริบท กำหนดนโยบาย ประชุม และปฐมนิเทศครูใหม่เรื่องแนวทางการดำเนินของโรงเรียนวิถีพุทธ จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานรับผิดชอบชัดเจน และประเมินผลปีละ 2 ครั้ง จัดทำคู่มือโรงเรียนวิถีพุทธตาม CIPP Model ออกมาตรการเป็นโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุขและสิ่งมอมเมาทุกชนิด ปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมตามวิถีพุทธ การประเมินปัจจัยนำเข้า กำหนดกิจกรรมขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม ในการดำเนินตามโรงเรียนวิถีพุทธ ในรอบ 1 ปี จัดหาสื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีสื่อสาร ที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ การ

ประเมินกระบวนการ กิจกรรมตามวิถีพุทธให้เป็นกิจวัตร สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน โดยนำกิจกรรมวิถีพุทธสอดแทรกระหว่างการเรียนการสอน การประเมินผลผลิต ติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ โดยคณะกรรมการดำเนินงาน จัดตั้งทีมประเมินทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

คำสำคัญ: แนวทางการดำเนินงาน; โรงเรียนวิถีพุทธ; รูปแบบการประเมินชิป

Abstract

This study aims to 1) evaluate the implementation of Buddhist school operations at Jaeng Witthaya School using the CIPP model and 2) explore strategies for improving these operations. The research employed a two-phase approach: In Phase 1, the current state of Buddhist school operations was evaluated among 289 participants using questionnaires. Phase 2 explores guidelines for improvement through focus group discussions with 10 participants, utilizing group discussion record forms. Data analysis employs percentage, mean, and standard deviation. The research findings indicate that: 1) overall evaluation by respondents was high (mean = 4.46, SD = 0.51). By aspect, product evaluation had the highest mean (mean = 4.50, SD = 0.56), followed by context evaluation (mean = 4.48, SD = 0.52), while input evaluation had the lowest mean (mean = 4.43, SD = 0.55). 2) The operational guidelines for Buddhist-oriented school implementation at Jaeng Wittaya School were as follows: Context evaluation-establishing policies, conducting meetings and orientation for new teachers about Buddhist-oriented school implementation guidelines, appointing a clear operational committee, conducting bi-annual evaluations, creating a Buddhist-oriented school manual based on CIPP Model, implementing measures for a drug-free school environment free from all types of vices and intoxicants, and improving landscape and environment according to Buddhist principles; Input evaluation-establishing concrete driving activities for Buddhist-oriented school implementation within one year, procuring media, equipment, and communication technology that promote morality, ethics, and desirable values; Process evaluation-implementing Buddhist activities as routine practices, creating learning atmosphere by integrating Buddhist activities into teaching and learning; Product evaluation-regular monitoring by the operational committee, establishing both internal and external evaluation teams.

Keywords: Operational Guidelines; Buddhist-Oriented Schools; CIPP Model

บทนำ

ในปัจจุบัน สภาพการศึกษาในหลายประเทศมีความหลากหลายและมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน ทำให้การศึกษาไม่จำกัดอยู่

แค้ในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย แต่สามารถเรียนรู้ได้จากทุกที่ทุกเวลา อย่างไรก็ตามยังมีความท้าทายหลายประการที่ต้องเผชิญ เช่น ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา การขาดแคลนครูที่มีคุณภาพ และการเข้าถึงการศึกษาของกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และคุณธรรมให้แก่บุคคลเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ถึงแม้การศึกษาจะพยายามพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะที่ดี ด้วยประชากรที่มีระดับการศึกษาเพิ่มมากขึ้นแต่ยังคงเป็นปัญหาและมีแนวโน้มมากขึ้น สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาคือความถดถอยทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมของคนไทย ประกอบด้วยการที่คนไทยไม่มีการพึ่งพาตนเอง จึงกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาที่ผ่านมายังไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายและหลักการแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ ได้สนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้บริหาร และข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษาด้วย โดยให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อปรับปรุง และพัฒนาให้เป็นไปตามองค์ประกอบ และลำดับขั้นตอนของการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยผลักดันให้เด็ก และเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยกำหนดอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ แนวความคิดเบื้องต้นของการจัดสภาพในสถานศึกษาที่เหมาะสมในด้านต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) ทั้งนี้ ได้มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหลายแห่งได้เข้าร่วมในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธตามนโยบายของต้นสังกัด จากการศึกษาพบว่ามีปัญหาในการดำเนินการนิเทศติดตามประเมินผลของสำนักงานเขตพื้นที่ในเรื่องอัตลักษณ์บางตัวชี้วัด โรงเรียนมีปัญหาดำเนินการตามอัตลักษณ์ 29 ประการ ไม่สามารถปฏิบัติได้ทั้งหมด การประเมินอัตลักษณ์ไม่ควรเน้นแต่เอกสาร ควรเน้นลงพื้นที่ดูสภาพจริง ควรปรับอัตลักษณ์ใหม่ ให้เหมาะสมกับสังคมพหุวัฒนธรรม จึงเป็นเหตุให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการไม่ได้พัฒนา และดำเนินการให้บรรลุตามอัตลักษณ์ 29 ประการ

การประเมินถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของการเรียนการสอนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับโรงเรียนจนถึงระดับองค์กรทางการศึกษา การประเมินไม่เพียงแต่ช่วยในการวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินที่ดีจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถระบุจุดแข็งและจุดอ่อนในการเรียนการสอน รวมถึงสามารถปรับปรุงวิธีการและกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ทั้งนี้ การประเมินยังช่วยในการสร้างมาตรฐานการศึกษา และส่งเสริมความโปร่งใสในการจัดการศึกษาอีกด้วย ดังนั้นรูปแบบการประเมินเป็นกรอบ แนวคิด เคাঁโครง หรือโครงร่างในการประเมิน เปรียบเสมือนทฤษฎีหรือแบบแผนที่เป็นระบบ แสดงให้เห็นภาพรวมทั้งหมดเกี่ยวกับการประเมิน รูปแบบการประเมิน CIPP เป็นรูปแบบการประเมิน ที่เน้นการตัดสินใจตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม

(Stufflebeam) ที่มีชื่อว่า CIPP model ประกอบด้วย ด้านบริบท (Context Evaluation: C) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation: P) ด้านผลผลิต (Products Evaluation: P) (อมรเทพ บุญกลาง และประภาศ ปานเจียง, 2566; Stufflebeam, 1971)

ในฐานะที่โรงเรียนแจ้งวิทยา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ได้ดำเนินโครงการการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ จึงมีความจำเป็นต้องประเมินเพื่อให้ได้ผลชัดเจน อีกทั้งยังไม่มีผู้ใดได้ประเมินอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถทราบปัญหาเป็นรายละเอียดชัดเจน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสงขลา ใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP model เพราะสามารถประเมินได้ครอบคลุม ทั้งการประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการประเมินโรงเรียนแจ้งวิทยา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง หรือเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อผลิตนักเรียนให้มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศและการศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา ด้านการประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) โดยใช้ผู้บริหาร ครู/พระภิกษุ ผู้ปกครอง และคณะกรรมการบริหารโรงเรียน เครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ได้จากการประเมินรูปแบบ CIPP Model เกี่ยวกับการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธ กรณีศึกษา: โรงเรียนแจ้งวิทยา และแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธ ตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการและแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยแบ่งระยะการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา มีวิธีการดังนี้

1. **ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้** คือ ผู้บริหาร ครู/พระภิกษุ ผู้ปกครอง และคณะกรรมการบริหารโรงเรียน โรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2567 รวมจำนวน 484 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครู/พระภิกษุ ผู้ปกครอง และคณะกรรมการบริหารโรงเรียน โรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 289 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 8 คน และคณะกรรมการบริหารโรงเรียน 8 คน ซึ่งเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ครู/พระภิกษุ 92 คน/รูป และผู้ปกครอง 181 คน ใช้ตารางกำหนดขนาดของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) กำหนดขนาดของครู/พระภิกษุ โดยแบ่งชั้นตามระดับชั้น และกำหนดขนาดของผู้ปกครองชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ

มัธยมศึกษาปีที่ 6 การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืนให้ครบจำนวนที่กำหนดไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธ โดยเป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนามาจากแบบสอบถามของพิยะภา ใจชื่อสมบูรณ์ (2563) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 42 ข้อ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.944

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ จากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมด ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามในแต่ละชุด ได้จำนวน 289 ฉบับ จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. เกณฑ์การตัดสินใจ ได้ใช้เกณฑ์การตัดสินใจการประเมินจากแบบสอบถามการประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธโดยยึดเกณฑ์ในการแปลความหมายของบุญชม ศรีสะอาด (2556) และผู้วิจัยใช้การสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ได้ผลการผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ที่ระดับ 3.51 ขึ้นไป

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู/พระภิกษุ ผู้ปกครอง และคณะกรรมการบริหารโรงเรียน รวมจำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูหัวหน้าช่วงชั้น และเจ้าคณะอำเภอเมืองสงขลา จำนวน 5 คน/รูป ผู้ปกครอง จำนวน 2 คน ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ (1) แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) (2) เทปบันทึกเสียงสำหรับใช้บันทึกการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการนำแบบประเด็นการสนทนากลุ่มเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าข้อความแบบสอบถามเป็นข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษา วิเคราะห์ และกำหนดไว้ในนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ จากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้วิจัยเตรียมผู้ช่วยวิจัย ทำ

หน้าที่จัดบันทึกจำนวน 1 คน และทำหน้าที่ควบคุมการบันทึกเสียง จำนวน 1 คน เชิญประธานกล่าวเปิดการสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัยทำหน้าที่ดำเนินการสนทนากลุ่ม เมื่อเสร็จสิ้นผู้วิจัยเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม โดยการถอดเทปอย่างละเอียดและเปรียบเทียบกับการจัดบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลซึ่งในแต่ละข้อของการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และบรรยายสรุปความ

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในระยะที่ 1 การประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา ตามที่ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การประเมินเกี่ยวกับการประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา โดยภาพรวม การประเมินบริบท (Context: C) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input: I) การประเมินกระบวนการ (Process: P) และการประเมินผลผลิต (Product: P)

รายการ	$\bar{X}$	SD	ระดับการประเมิน	ผลการประเมิน
การประเมินบริบท	4.48	0.52	มาก	ผ่าน
การประเมินปัจจัยนำเข้า	4.43	0.55	มาก	ผ่าน
การประเมินกระบวนการ	4.44	0.62	มาก	ผ่าน
การประเมินผลผลิต	4.50	0.56	มาก	ผ่าน
สรุปภาพรวม	4.46	0.51	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ผลการประเมินโดยรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน ($\bar{X} = 4.46$, $SD = 0.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประเมินผลผลิต ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.56$) รองลงมา คือ การประเมินบริบท ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.52$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประเมินปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.43$, $SD = 0.55$)

ผลการประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา ตามรูปแบบจำลองชิป (CIPP model) รายด้าน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) การประเมินบริบทโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อที่ 1 มีป้ายโรงเรียนวิถีพุทธ ติดไว้หน้าบริเวณโรงเรียนเห็นเด่นชัด ($\bar{X} = 4.58$, $SD = 0.61$) รองลงมาคือ ข้อที่ 3 จัดประดิษฐ์ฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนและประจำห้องเรียนเหมาะสม ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.62$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 5 จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด ($\bar{X} = 4.29$, $SD = 0.79$)

2) การประเมินปัจจัยนำเข้าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, $SD = 0.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อที่ 3 ผู้บริหาร ครู และนักเรียนสวมเสื้อสีขาววันพระทุกคน ($\bar{X} = 4.64$, $SD = 0.64$) รองลงมาคือ ข้อที่ 12 โรงเรียนสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการสวดธรรมะ

สำหรับครู นักเรียน บุคคลภายนอก โดยใช้สนามสอบในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.76$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 6 จัดหาหนังสือ หรือเอกสารเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.77$)

3) การประเมินกระบวนการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, $SD = 0.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 5 มีการนิมนต์พระสงฆ์มาสอนนักเรียนเป็นประจำ ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.74$) รองลงมาคือ ข้อที่ 8 โรงเรียนมีการส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็น ตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่นและยกย่องเชิดชู ผู้ทำดีเป็นประจำ ($\bar{X} = 4.54$, $SD = 0.63$) และข้อที่ 10 โรงเรียนมีการส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่า ในการรักษา และสืบทอดพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.54$, $SD = 0.69$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 13 ครูนำนักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.93$)

4) การประเมินผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 7 นักเรียนมีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริง เบิกบาน ($\bar{X} = 4.64$, $SD = 0.63$) รองลงมาคือ ข้อที่ 9 โรงเรียนได้รับความไว้วางใจจากผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ บ้าน ชุมชน วัด และหน่วยงานต่างๆ เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.61$, $SD = 0.60$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 6 นักเรียนมีศรัทธาและความเข้าใจถูกต้องในพระรัตนตรัย ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.76$)

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ในระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ตามรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินบริบท (Context: C) แนวทางการดำเนินงาน คือ (1) ผู้บริหารกำหนดนโยบาย พร้อมแจ้งนโยบายให้กับครู ผู้ปกครองและนักเรียนทราบ โดยการประชุมต่างๆ และปฐมนิเทศครูใหม่เรื่องแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ (2) จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 1 ชุด มีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน และดำเนินการประเมินผลปีละ 2 ครั้ง (3) จัดทำคู่มือโรงเรียนวิถีพุทธตาม CIPP Model (4) ออกมาตรการเป็นโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุขและสิ่งมอมเมาทุกชนิด (5) ปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมตามวิถีพุทธ

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input: I) แนวทางการดำเนินงาน คือ (1) กำหนดกิจกรรมขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม ในการดำเนินตามโรงเรียนวิถีพุทธ ในรอบ 1 ปี ทั้งกิจกรรมรายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี (2) กำหนดครูและนักเรียน ต้นแบบด้านวิถีพุทธ ในแต่ละชั้นปี โดยกำหนดคุณลักษณะที่ชัดเจน (3) จัดหาสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสื่อสาร ที่ส่งเสริมเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น สื่อทางวิทยุโรงเรียน จัดทำวีดิทัศน์นำเสนอโรงเรียนวิถีพุทธ สื่อสารออนไลน์ต่างๆ หรือในเว็บไซต์ของโรงเรียน

3) การประเมินกระบวนการ (Process: P) แนวทางการดำเนินงาน คือ (1) กิจกรรมตามวิถีพุทธให้เป็นกิจวัตร ได้แก่ การแต่งกาย การตัดบาตร การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ การทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา (2) สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน โดยนำกิจกรรมวิถีพุทธสอดแทรกระหว่างการเรียนการสอน ได้แก่ การใช้คำพูด การกล่าวชื่นชม การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน (3) กิจกรรมจิตอาสาต่างๆ

4) การประเมินผลผลิต (Product: P) แนวทางการดำเนินงาน คือ (1) ปลุกฝังศรัทธาและความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัยให้กับนักเรียน ควรดำเนินการผ่านแนวทางที่เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน (2) ติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ โดยคณะกรรมการดำเนินงาน (3) จัดตั้งทีมประเมินทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ในการประเมินการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา พบว่ามีรายละเอียดดังนี้

1.1 การประเมินบริบท (Context: C) ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้สนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้บริหาร และข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษาด้วย โดยให้โรงเรียนในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนแจ้งวิทยา เป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่ได้นำเอาหลักธรรม โดยทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและพัฒนาเด็ก เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ดังนั้นโรงเรียนแจ้งวิทยา จึงมุ่งเน้นการดำเนินงานในรูปแบบของโรงเรียนวิถิพุทธ คือ การนำหลักธรรม มาใช้ในระบบการพัฒนาเด็กโดยใช้หลักไตรสิกขา ที่ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา มาบูรณาการกับผู้เรียน โดยเรียนรู้ผ่านการพัฒนาการกิน การอยู่ การดู การฟัง ซึ่งกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา ให้เด็กมีปัญหาสามารถรู้และเข้าใจในการใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมมาแสวงหาปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยามิตร รวมทั้งการพัฒนาโดยจัดสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมในด้านต่างๆ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีป้ายโรงเรียนวิถิพุทธ ติดไว้หน้าบริเวณโรงเรียน เห็นเด่นชัด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ จัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนและประจำห้องเรียนเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธ และกำหนดนโยบายที่ชัดเจนลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสิริสัมพันธ์ ดำเนินได้วิจัยเรื่องการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อ การบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการบริหารจัดการโรงเรียน วิถิพุทธ อยู่ในระดับมาก (พระมหาสิริสัมพันธ์ ดำเนิน, 2564)

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input: I) ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน สร้างความตระหนักและความศรัทธา เพื่อให้เข้าใจในหลักการและวิธีการดำเนินการโรงเรียนวิถิพุทธร่วมกัน โดยส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เช่น ผู้ปกครองและนักเรียนมาร่วมทำบุญตักบาตรและเวียนเทียน นอกจากนี้มีส่วนร่วมแสดงจิตศรัทธาในการทำบุญในโอกาสต่างๆ เช่น กิจกรรมวันทอดผ้าป่า กิจกรรมวันทอดกฐิน เป็นต้น เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนสวมนเสื้อสีขาววันพระทุกคน อยู่ในระดับมาก

ที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณภา สังวิบุตร และจิราภรณ์ ผันสว่าง ได้วิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของโรงเรียนโคกกล่ามพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนโคกกล่ามพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของโรงเรียนโคกกล่ามพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ประกอบด้วย (1) ด้านกิจกรรมประจำวันพระควรให้ผู้เรียนใส่เสื้อขาวทุกคน (2) มีการทำบุญใส่บาตร (3) ฟังเทศน์ รับประทานอาหารมังสวิรัตและสวดมนต์แปล (วรรณภา สังวิบุตร และจิราภรณ์ ผันสว่าง, 2565)

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process: P) ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการนิมนต์พระสงฆ์มาสอนนักเรียนเป็นประจำ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเกษร สุ่มมาตย์ และวิมลพร สุวรรณแสนทวี ได้วิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนปลูกฝังคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรม การฝึกปฏิบัติโดยนิมนต์พระสงฆ์มาเป็นวิทยากรให้นักเรียนได้ฝึกสมาธิ เพื่อให้เกิดสมาธิที่ดี ควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวิถีพุทธ โดยน่านักเรียนเข้าอบรมในวัดเป็นบางช่วงบางชั่วโมง เพื่อให้พระสงฆ์ได้อบรมถึงศีล สมาธิปัญญา (เกษร สุ่มมาตย์ และวิมลพร สุวรรณแสนทวี, 2566) รองลงมา คือ โรงเรียนมีการส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่นและยกย่องเชิดชู ผู้ทำดีเป็นประจำ อยู่ในระดับมากที่สุด และ โรงเรียนมีการส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในการรักษา และสืบต่อพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูนำนักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง อยู่ในระดับมาก

1.4 การประเมินผลผลิต (Product: P) ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนมีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริง เบิกบาน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ โรงเรียนได้รับความไว้วางใจจากผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ บ้าน ชุมชน วัด และหน่วยงานต่างๆ เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพินิจ สุขใจ ได้วิจัยเรื่องการประเมินโครงการการพัฒนาคุณธรรมผู้เรียนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนบ้านหนองนาไฮ โนนสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST ผลการวิจัยพบว่า ส่งเสริมกิจกรรมให้นักเรียนนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิด ยกย่องคุณธรรมผู้เรียนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธของนักเรียนให้สูงขึ้น ทำให้โรงเรียนได้รับความเชื่อมั่นจากผู้เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมสวดมนต์ ฟังธรรมเป็นประจำ และจัดปายนิเทศเพื่อถ่ายทอดความรู้ทางพระพุทธศาสนาทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน (พินิจ สุขใจ, 2565)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ แนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา พบว่ามีรายละเอียดดังนี้

2.1 การประเมินบริบท (Context: C) สถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบาย พร้อมแจ้งนโยบายให้กับครู ผู้ปกครองและนักเรียนทราบ โดยการประชุมต่างๆ และปฐมนิเทศครูใหม่เรื่องแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับรัชนี้ ศรีทับทิม ที่กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธแม้จะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่บุคลากร

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและครู มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นปัจจัยให้ผู้เรียนพัฒนาได้อย่างดี (รัชสี ศรีทับทิม, 2562) จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 1 ชุด มีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน และดำเนินการประเมินผลปีละ 2 ครั้ง จัดทำคู่มือโรงเรียนวิถีพุทธตาม CIPP Model ออกมาตรการเป็นโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุขและสิ่งมอมเมาทุกชนิด ปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมตามวิถีพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และคณะ ที่กล่าวว่า กายภาพและสิ่งแวดล้อมจัดอย่างรอบคอบ จัดให้มีการประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน และห้องเรียนอย่างเหมาะสม มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญคุณธรรมจริยธรรม โดยทั่วไปในบริเวณโรงเรียน สภาพโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย สงบ ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ บริเวณโรงเรียนปราศจากอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งมอมเมาทุกชนิด (สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และคณะ, 2547 อ้างถึงในพระครูสังฆรักษ์สิงห์ชัย ฐิตธมโม และพระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, 2565)

2.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input: I) สถานศึกษาควรกำหนดกิจกรรมขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม ในการดำเนินตามโรงเรียนวิถีพุทธ ในรอบ 1 ปี ทั้งกิจกรรมรายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี จัดหาสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสื่อสาร ที่ส่งเสริมเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น สื่อทางวิทยุโรงเรียน จัดทำวีดิทัศน์นำเสนอโรงเรียนวิถีพุทธ สื่อสารออนไลน์ต่างๆ หรือในเว็บไซต์ของโรงเรียน กำหนดครูและนักเรียน ต้นแบบด้านวิถีพุทธ ในแต่ละชั้นปี โดยกำหนดคุณลักษณะที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาวิชาญ สุวิชาโน และคณะ ที่กล่าวว่า ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธการปฏิบัติที่เกิดกับบุคคลทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ดังคำว่า “ตัวอย่างที่ดี มีค่า มากกว่าคำสอน” นั้นหมายถึง ครู ผู้บริหาร จะต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ทางด้านกาย วาจา และจิตใจถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา เมื่อนักเรียนเห็นและเห็นเป็นประจักษ์จะเกิดการ ซึมซับและเมื่อครูบอกให้ปฏิบัติตามก็จะไม่เกิดการต่อต้านและจะปฏิบัติตามด้วยความเชื่อมั่น และศรัทธาในตัวครู (พระมหาวิชาญ สุวิชาโน และคณะ, 2564)

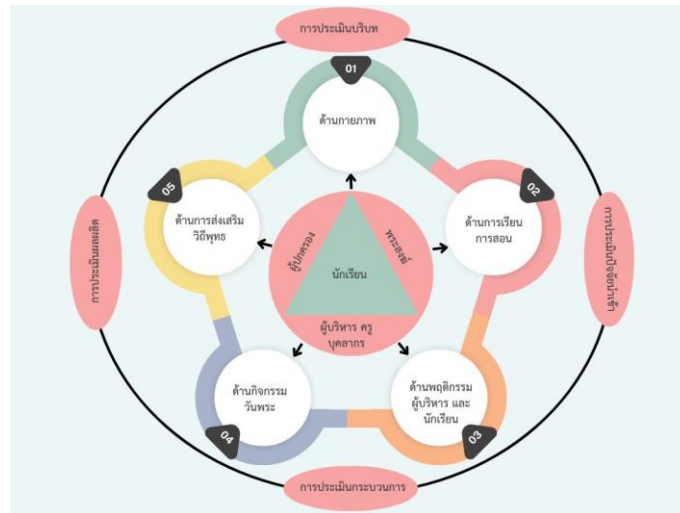
2.3 การประเมินกระบวนการ (Process: P) สถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน โดยนำกิจกรรมวิถีพุทธสอดแทรกกระหว่างการเรียนการสอน ได้แก่ การไหว้ การยิ้มแย้ม การใช้คำพูด การกล่าวชื่นชม การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน การปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาต่างๆ กิจกรรมตามวิถีพุทธให้เป็นกิจวัตร ได้แก่ การแต่งกาย การตัดบาตร การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ การทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาวิชาญ สุวิชาโน และคณะ ได้วิจัยเรื่องสภาพปัจจุบัน ปัญหารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนวิถีพุทธมีจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขาคือศีล สมาธิ ปัญญา ผ่านการพัฒนาการ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น อย่างมีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาการดำเนินชีวิตด้วยการใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและวัฒนธรรม (พระมหาวิชาญ สุวิชาโน และคณะ, 2564)

2.4 การประเมินผลผลิต (Product: P) สถานศึกษาควรติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ โดยคณะกรรมการดำเนินงาน ช่วยให้ผู้สามารถตรวจสอบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน และปรับปรุงการทำงานได้อย่างรวดเร็ว จัดตั้งทีมประเมินทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ในการประเมินการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการประเมิน การประเมินผลผลิตโดยการติดตามงานและการจัดตั้งทีมประเมินทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เป็น

กระบวนการสำคัญที่ช่วยสร้างความสมบูรณ์และยั่งยืนให้กับโรงเรียนวิถีพุทธในการบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยทำให้ได้รูปแบบการประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธ กรณีศึกษา: โรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการประเมินการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธ กรณีศึกษา: โรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

บทสรุป

การประเมินและแนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธ กรณีศึกษา: โรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประเมินผลผลิต รองลงมา คือ การประเมินบริบท และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประเมินปัจจัยนำเข้า ส่วนแนวทางการพัฒนาการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา เช่น การกำหนดนโยบาย พร้อมแนวนโยบายให้กับครู ผู้ปกครองและนักเรียนทราบ โดยการประชุมต่างๆ และปฐมนิเทศครูใหม่เรื่องแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 1 ชุด มีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน และดำเนินการประเมินผลปีละ 2 ครั้ง การออกมาตรการเป็นโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุขและสิ่งมอมเมาทุกชนิด การจัดหาสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสื่อสาร ที่ส่งเสริมเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน โดยนำกิจกรรมวิถีพุทธสอดแทรกระหว่าง การเรียนการสอน การติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ โดยคณะกรรมการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การประเมินบริบท ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด ดังนั้น โรงเรียนควรมีการจัดทำกฎระเบียบโรงเรียนที่ห้ามนำสิ่งเสพติด อบายมุข และสิ่งมอมเมาเข้ามาในโรงเรียนและประกาศนโยบายให้ผู้ปกครอง ครู นักเรียน และชุมชนได้รับทราบและให้ความร่วมมือ

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ จัดหาหนังสือ หรือเอกสารเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างเพียงพอ ดังนั้น โรงเรียนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสำรวจความต้องการ การจัดหาและพัฒนาช่องทางการเข้าถึง การบูรณาการกับการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

3. การประเมินกระบวนการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครุณำนักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ดังนั้น โรงเรียนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อให้กิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตนักเรียนและโรงเรียนอย่างแท้จริง

4. การประเมินผลผลิต ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีศรัทธาและความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย ดังนั้น โรงเรียนควรเน้นการสอนที่ถูกต้อง ควบคู่กับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน โดยส่งเสริมกิจกรรมที่หลากหลายและบูรณาการหลักธรรมกับการดำรงชีวิต เพื่อให้นักเรียนสามารถซึมซับและนำไปใช้ได้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการประเมินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนแจ้งวิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธ
3. สถานศึกษาควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการทำวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกษร สุ่มมาตย์ และวิมลพร สุวรรณแสนทวี. (2566). แนวทางการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วารสารการบริหารการศึกษา มจร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 3(2): 1-11.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระครูสังฆรักษ์สิงห์ชัย ฐิตธมโม และพระครูศรีสุธรรมนิวิฐ. (2565). การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(4): 285-294.
- พระมหาวิชาญ สุวิชาโน และคณะ. (2564). สภาพปัจจุบันปัญหารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 19(1): 221-233.

- พระมหาสิริสัมพันธ์ ดำนุ่น. (2564). การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พินิจ สุขใจ. (2565). การประเมินโครงการการพัฒนาคุณธรรมผู้เรียนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนบ้านหนองนาไฮโนนสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อุตรธานี เขต 1. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(4): 81-94.
- พียะภา ใจชื่อสมบูรณ์. (2563). การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ (บ้านบ่อราษฎร์บำรุง). *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัชณี ศรีทับทิม. (2562). การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ (พิบูล บำรุง). *วารสารรัชต์ภาคย์*, 13(31): 265-275.
- วรรณภา สังวิบุตร และจิราภรณ์ ผันสว่าง. (2565). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความ เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของโรงเรียนโคกกล่ามพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(2): 540-550.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย. (2560). *แนวทางดำเนินการ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ*. ส ต ห น ศึ ก ข า วิ ถี พุ ท ธ ก ร ศึ ก ข า เพื่ อ ค ว า ม เ ป็ น ม นุ ช ย์ ที่ ส ม บู ร ณ . [https://www.buddhaschool. xyz/web3 / main. php?url=about&id=34](https://www.buddhaschool.xyz/web3/main.php?url=about&id=34)
- อมรเทพ บุญกลาง และประภาศ ปานเจี้ยง. (2566). การประเมินหลักสูตรระดับประถมศึกษาของ โรงเรียนบ้านปรางหมู่ (ศรีวิทย์ศึกษา) อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง โดยใช้รูปแบบการ ประเมิน CIPPIEST Model. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(2): 259-266.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607-610.
- Stufflebeam, Daniel L. (1971). *The Relevance of the CIPP Evaluation Model for Educational Accountability*. Atlantic City, N.J.

